

V. Katasonov. Americký boom 90. let se už v USA nebude nikdy opakovat

- editor007 | 27. dubna 2024

USA: Pojem “americký boom 90. let” je v západní literatuře dobře zažitý. Je jasně datován: od března 1991 do března 2001. Přesně deset let. Jak po skončení boomu konstatovali odborníci, byl to nejdelší zaznamenaný hospodářský růst v dějinách Spojených států (v 19. století byly jistě delší růstová období, ale tehdy v Americe neexistovaly státní hospodářské statistiky). V předvečer konjunktury se Spojené státy nacházely v recesi, která trvala od července 1990 do března 1991 a jejímž důsledkem byla ztráta více než 1,6 milionu pracovních míst v ekonomice. Na jaře 1991 se však věci začaly zázračně měnit před očima. V té době jsem byl právě ve Spojených státech a mohu dosvědčit, jaká atmosféra optimismu v americké společnosti tehdy panovala.

V posledním desetiletí dvacátého století docházelo ke krizím po celém světě, zejména v Mexiku v roce 1995, v jihovýchodní Asii v letech 1997-98, v Rusku v roce 1998 a v Argentině v roce 1999. Ameriku však nezasáhly; vedla si dobře, a dokonce vynikala v oblasti zaměstnanosti a růstu HDP. Zatímco v roce 1991 se HDP USA snížil o 0,26 %, v následujícím roce vzrostl o 3,4 %. A v roce 1999 došlo k rekordnímu růstu HDP o 4,87 %. Vyšší byl pouze v roce 2021 – 5,7 % (jde však o to, že v roce 2020 došlo k recesi (a byl tedy nízký základ pro propočet v následujícím roce)).

Americké ekonomické úspěchy (které si tehdejší administrativa prezidenta B. Clintona připsala na vrub) se projeví tím, že téměř poprvé od konce druhé světové války se americký federální rozpočet změnil z deficitního na přebytkový. Růst státního dluhu se zpomalil. V roce 1990 činil 5,02 bilionu dolarů a v roce 2000 5,67 bilionu dolarů.

Američané stále nostalgicky vzpomínají na “zlatou dekádu”. Co je tedy příčinou amerického “hospodářského zázraku” posledního desetiletí dvacátého století? **Rozpad Sovětského svazu a konec studené války.**

Studená válka se projevila závody ve zbrojení, které trvaly přibližně 45 let. Spojené státy se svou větší ekonomikou využívaly závod ve zbrojení k tomu, aby svého soupeře ekonomicky vyčerpaly. Kromě toho existovalo něco, co sovětská propaganda označovala jako “ekonomickou soutěž mezi oběma systémy”. A jak je patrné z výše uvedených čísel, Sovětský svaz v ekonomické soutěži Spojené státy porážel. Washington budoval svou politiku s ohledem na to, že bylo nutné Sovětský svaz ekonomicky co nejvíce vyčerpat. Je pravda, že závody ve zbrojení a hospodářská soutěž vyčerpávaly i Ameriku.

SSSR se však zhroutil. Nebylo koho vyčerpat. Proto bylo možné přestat se vyčerpávat. Vojenské výdaje USA až do konce osmdesátých let neustále rostly a v roce 1989 dosáhly svého maxima ve výši 343 miliard dolarů (6 % HDP). A pak (přesvědčeny o blížícím se úplném a konečném vítězství ve studené válce) začaly USA vojenský rozpočet pomalu snižovat, a to jak v absolutním, tak v relativním vyjádření. V roce 1990 to bylo již 325 miliard dolarů a v roce 1999 298 miliard dolarů.

V devadesátých letech začala Amerika dostávat od poražené sovětské země, respektive jejích dědiců, velmi štedrou daň. Především od Ruské federace. Dohoda o uranu, kterou v roce 1994 podepsali tehdejší ruský premiér V. S. Černomyrdin a americký viceprezident A. Gore (často označovaná jako dohoda Gore-Černomyrdin), stojí jen za jeden příklad. Za téměř nic (11,9 miliardy dolarů) jsme Americe darovali téměř veškerý uran vhodný pro výrobu zbraní (500 tun), který byl vyroben za celá

desetiletí existence Sovětského svazu. Tržní hodnota tohoto uranu se při tehdejších cenách pohybovala na úrovni jednoho a půl bilionu dolarů! Dodávky uranu pokračovaly po dlouhou dobu. Poslední zásilka byla odeslána v roce 2017. Mnoho amerických jaderných elektráren stále využívá sovětský uran. Jedná se o jakousi jednorázovou kontribuci, kterou Rusko Americe zaplatilo.

Nelze nezmínit Čubajsovu privatizaci v letech 1992-94. Státní podniky byly prodány za průměrně 3 % tržní ceny. Příjemci privatizace byli rovněž cizinci, především Američané. Mnoho aktiv bylo jimi přeprodáno a oni na tom šíleně vydělali.

Kromě toho Rusko pravidelně vyplácelo reparace ve prospěch vítěze studené války v podobě zvýšení mezinárodních měnových rezerv a vývozu soukromého kapitálu. Tyto zvláštní reparace se začaly vyplácet od prvního dne existence Ruské federace. Více se o tom můžete dočíst v mé knize "Okrádání Ruska" (Moskva: Svět knihy, 2014).

Gigantické objemy přírodních, finančních a dalších zdrojů, které proudily z Ruska do západních zemí, zejména do Spojených států, byly mocnými "injekcemi", které resuscitovaly stagnující ekonomiky vítězů. Tento stimulační efekt se nejzřetelněji projevil na ekonomice USA.

Na potvrzení výše uvedeného uvádím úryvek z projevu amerického prezidenta Billa Clintona na tajném zasedání sboru náčelníků štábů 24. října 1995:

"... a už jsme se přiblížili k tomu, čemu Rusové říkají soběstačnost. Za čtyři roky jsme my a naši spojenci získali různé strategické suroviny v hodnotě patnácti miliard, stovky tun stříbra, zlata, drahých kamenů atd. Na neexistující projekty jsme za zanedbatelné částky dostali přes dvě stě tun stříbra, zlata, drahých kamenů atd.

Více než dvacet tisíc tun hliníku, dva tisíce tun cesia, berylia, stroncia atd. nám bylo předáno za zanedbatelné částky na neexistující projekty. Mnozí naši vojáci a podnikatelé nevěřili v úspěch připravovaných operací. A zbytečně. Poté, co jsme otráslí ideologickými základy SSSR, se nám podařilo nekrvavě stáhnout z války o světovládu stát, který je hlavním konkurentem Ameriky. Naším cílem a úkolem do budoucna je pomáhat všem, kteří nás chtějí vidět jako vzor západní svobody a demokracie".

Po rozpadu SSSR Washington slavnostně prohlásil, že svět se od nynějška stává unipolárním. Tehdejší americký prezident George Bush starší neváhal prohlásit, že začíná budování nového světového řádu, samozřejmě pod vedením Washingtonu. Tento řád se měl stát věčným a neotřesitelným. To bylo zaznamenáno v knize Francise Fukuyamy s velmi příznačným názvem "Konec dějin".

Ekonomický aspekt tohoto řádu lze popsat dvěma termíny: "ekonomická liberalizace" a "ekonomická globalizace". V zásadě se USA snažily prosadit ekonomickou liberalizaci a globalizaci již v 80. letech 20. století. Potřebovaly tak učinit, aby maximálně využily příležitostí, které nabízel nový status amerického dolaru. V roce 1976 bylo na Jamajské konferenci rozhodnuto nahradit standard zlatého dolaru standardem papírového dolaru. Od té doby mohli "páni peněz" (hlavní akcionáři Federálního rezervního systému USA) spustit "tiskařský lis" na plný výkon a pomocí "zelených papírků" skupovat celý svět.

To byl sen světových lichvářů: stát se z "pánů peněz" "pány světa".

K dosažení tohoto cíle začali "páni peněz" již v 80. letech intenzivně využívat MMF, který měli pod kontrolou. Ten byl pověřen úkolem vnutit svým členským zemím klíčová pravidla (principy) ekonomické liberalizace a globalizace. Soubor těchto pravidel byl nazván "Washingtonský konsensus".

Zatímco svět byl bipolární, “páni peněz” měli při realizaci ustanovení “Washingtonského konsensu” určité potíže. Sovětský svaz házel “Washingtonskému konsensu” klacky pod nohy tím, že podporoval blok “nezařazených zemí” a různá antiimperialistická hnutí třetího světa. Po skončení studené války však začal skutečný rozmach ekonomické liberalizace a globalizace. USA byly v 90. letech velmi aktivní v přerozdělování bohatství rozvojových zemí ve svůj prospěch, což byl další důležitý zdroj, který živil americký hospodářský boom 90. let.

Ale i tyto mohutné injekce na úkor Ruska, dalších států, které se vynořily z trosek SSSR, a zemí “chudého Jihu” stačily americké ekonomice pouze na jedno desetiletí. V roce 2000 splaskla bublina dot-com (bublina na americké burze NASDAQ), po níž následovala recese v roce 2001. A pak v roce 2007 přišla finanční a hospodářská krize, která skončila až v roce 2009.

Amerika někdy nostalgicky vzpomíná na “zlatý věk” devadesátých let a očekává, že hospodářský rozmach posledního desetiletí dvacátého století se může opakovat. Ekonomové nabízejí řadu způsobů, jak americkou ekonomiku oživit. Takto nástup konjunktury před dvěma lety předpověděl šéf JPMorgan Chase Jamie Dimon a spojil jej s koncem tzv. pandemického kovidu. Ani v roce 2022, ani v roce 2023 však očekávaný boom nepřišel. Ano, na pozadí nízké základny roku 2020 došlo ke znatelnému nárůstu HDP. Ale nelze to nazvat konjunkturou. Ani dnes nejsou patrné žádné známky konjunktury.

Na pultech amerických obchodů se objevil knižní bestseller s názvem The New Roaring Twenties. Jejimi autory jsou Paul Zane Pilzer a Stephen P. Jarchow. Jejich předpovědi jsou ještě chladnější: předpovídají opakování nejen “boomu 90. let”, ale dokonce opakování “řvoucích dvacátých let” – tedy toho, co bylo před sto lety a co, jak víme, skončilo nejhorší krizí let 1929-1933 a Velkou hospodářskou krizí.

Na jednu publikaci o nadcházejícím hospodářském vzestupu ve Spojených státech však připadá asi deset publikací předpovídajících hospodářskou recesi. Druhý typ publikací se liší pouze v určení doby, kdy recese začne, a v odhadu jejího trvání a hloubky. O těchto předpovědích píší pravidelně.

Pokud jde o publikace prvního druhu, odkazují je do žánru fantazií a utopií. Jak řekl starořecký filozof Hérakleitos, “nelze vstoupit dvakrát do stejné řeky”. Boom devadesátých let byl vyvolán takovými důvody, jako bylo vítězství Ameriky ve studené válce a rozpad Sovětského svazu. Na obzoru však nejsou žádné nové takové důvody, které by podnítily americký optimismus.

AUTOR: Valentin Katasonov

Překlad: St. Hroch/BelobogSk

ZDROJ:

www.fondsk.ru/news/2024/04/26/amerikanskiy-bum-1990-kh-godov-takogo-v-ssha-bolshe-ne-budet.html